

Vattenläcka vid Växjö domkyrka

Arkeologisk schaktningsövervakning 2016
RAÄ 170, Växjö socken, Domkyrkan I, Växjö kommun,
Kronobergs län

Arkeologisk rapport 2016:20
Andreas Emilsson

MUSEIARKEOLOGI SYDOST
– en del av **Kalmar läns museum**

Vattenläcka vid Växjö domkyrka

Arkeologisk schaktningsövervakning 2016

RAÄ 170, Växjö socken, Domkyrkan I, Växjö kommun, Kronobergs län

Författare	Andreas Emilsson
Copyright	Kalmar läns museum 2016
Redaktion	Per Lekberg, Stefan Siverud
Kartor	Publicerade i enlighet med tillstånd 507-98-2848 från Lantmäteriverket
Förlag	Kalmar läns museum
ISSN	1400-352X

Abstract

Keywords: churchyard, water leak, Växjö cathedral.

In Mars 2016, the Department of Museum Archaeology at Kalmar County Museum conducted a trial excavation next to Växjö cathedral in the old churchyard. The churchyard was used during the medieval period and into the 1900th century. The excavation was due to a water leak.

In the small trench that was dug, a layer with scattered remains of human bones were found as well as a line of brick stones that is interpreted to relate to a grave or a simple construction.

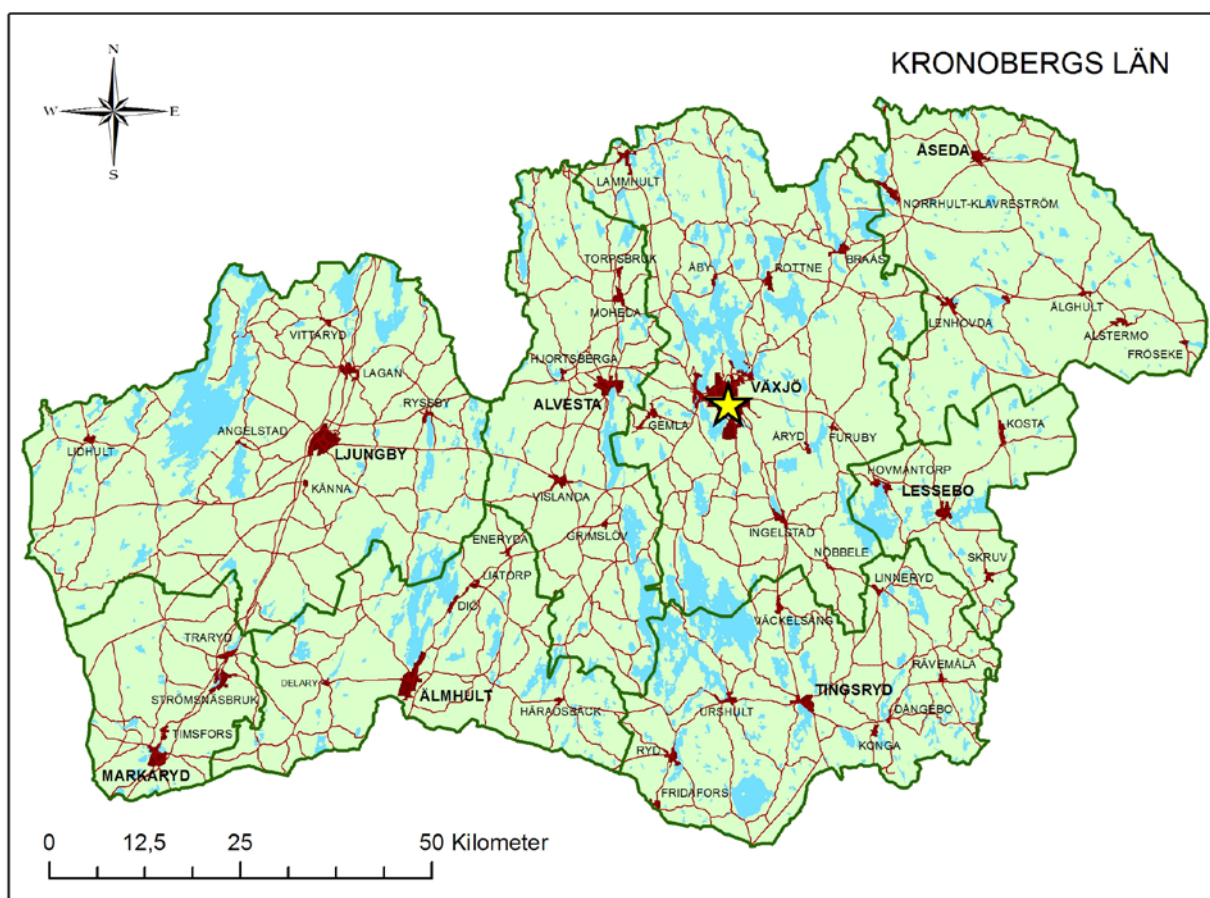
Sammanfattning

Med anledning av en vattenläcka mellan Växjö domkyrka och Karolinerhuset inom den tidigare kyrkogården genomförde Museiarkeologi sydost en arkeologisk schaktningsövervakning.

Ett ca 11 m² stort schakt togs upp vid vattenläckan som grävdes ner i intervaller till mellan 0,50 meter till 1 meters djup. På 0,35 meters

djup påträffades ett omrört lager med inslag av tegel och obrända skelettdelar. På 0,8 meters djup påträffades en enkelrad av tegelsten som tolkas ha varit del av en inramning till möjligen en grav.

Inga ytterligare arkeologiska åtgärder föreslås inom det upptagna schaktet än de genomförda.

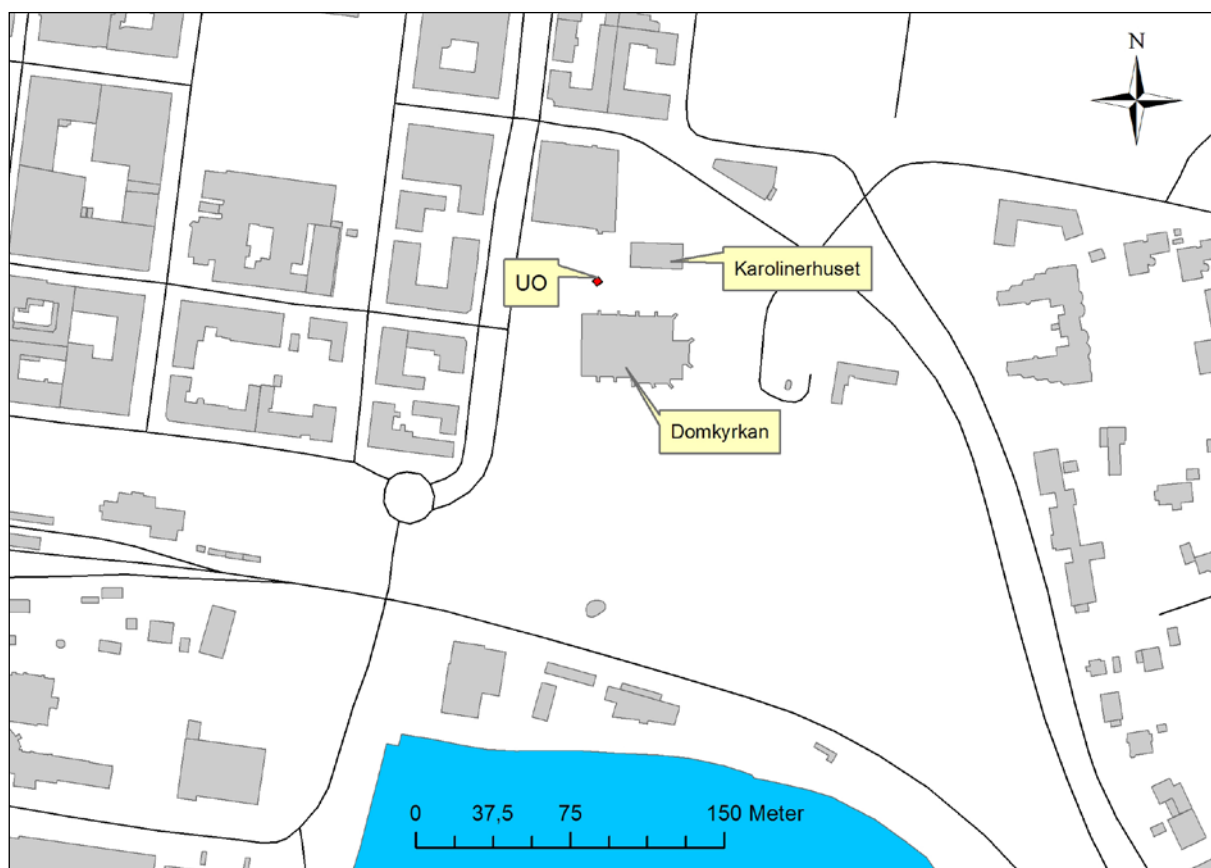
Figur 1. Översikt Kronobergs län. Aktuell plats markerad med en stjärna.

Inledning och bakgrund

Med anledning av en inträffad vattenläcka inom den gamla kyrkogården vid Växjö Domkyrka genomförde Museiarkeologi sydost en arkeologisk schaktningsövervakning. Läckan upptäcktes under början av vecka 16 i april 2016. På grund av ärendets art var handläggningen snabb och schaktningsövervakningen genomfördes under den 22 april 2016. Ärendets fältedel hölls öppen till slutet av augusti

med anledning av att kyrkogårdsförvaltningen möjligen behövde ta upp ytterligare ytor i ett senare skeende för att permanent stänga av ledningen. I slutet av augusti 2016 klargjordes att det inte behövdes.

Arbetet i fält genomfördes av Andreas Emilsson som även satt samman rapporten. Projektansvarig var Johan Åstrand.

Figur 2. Schaktet vid vattenläckan i förhållande till domkyrkan och Karolinerhuset.

Topografi och fornlämningsmiljö

Det aktuella undersökningsområdet ligger inom begränsningen för fornlämning RAÄ 170, Växjö gamla stad och inom den medeltida kyrkogård som låg runt domkyrkan. Runt kyrkogården har en mur gått som finns medtagen på den äldsta bevarade kartan över Växjö stad som upprättades efter stadsbranden år 1658 (Åhman 1983:11). Kyrkogårdsmuren har tangerats vid flera undersökningar, den sista så sent som år 2015 (Åstrand 2016). I samband med att Tegnérkyrkogården invigts år 1810 togs muren ur bruk och ersattes med en lägre stenmur, som sedan helt togs bort på 1870-ta-

let (Åstrand & Alering 2013:23). Inne på området för den gamla kyrkogården och dagens Linnéparken har flera mindre arkeologiska undersökningar, främst i form av schaktningsövervakningar, genomförts (ex. Nordman 1993, Hansson 1995, Jönsson & Åhman 2002, Jönsson 2005a, Jönsson 2005b, Åstrand 2014, Dutra Levias & Åstrand 2015). Den mest omfattande arkeologiska undersökningen genomfördes år 2013 strax norr om Karolinerhuset inför bygandet av det nya domkyrkocentret (Balić m.fl 2015).

Genomförande och syfte

Syftet med undersökningen var att med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera fornlämningen och presentera resultatet i en basrapport enligt anvisningarna i *Generellt förfrågningsunderlag*.

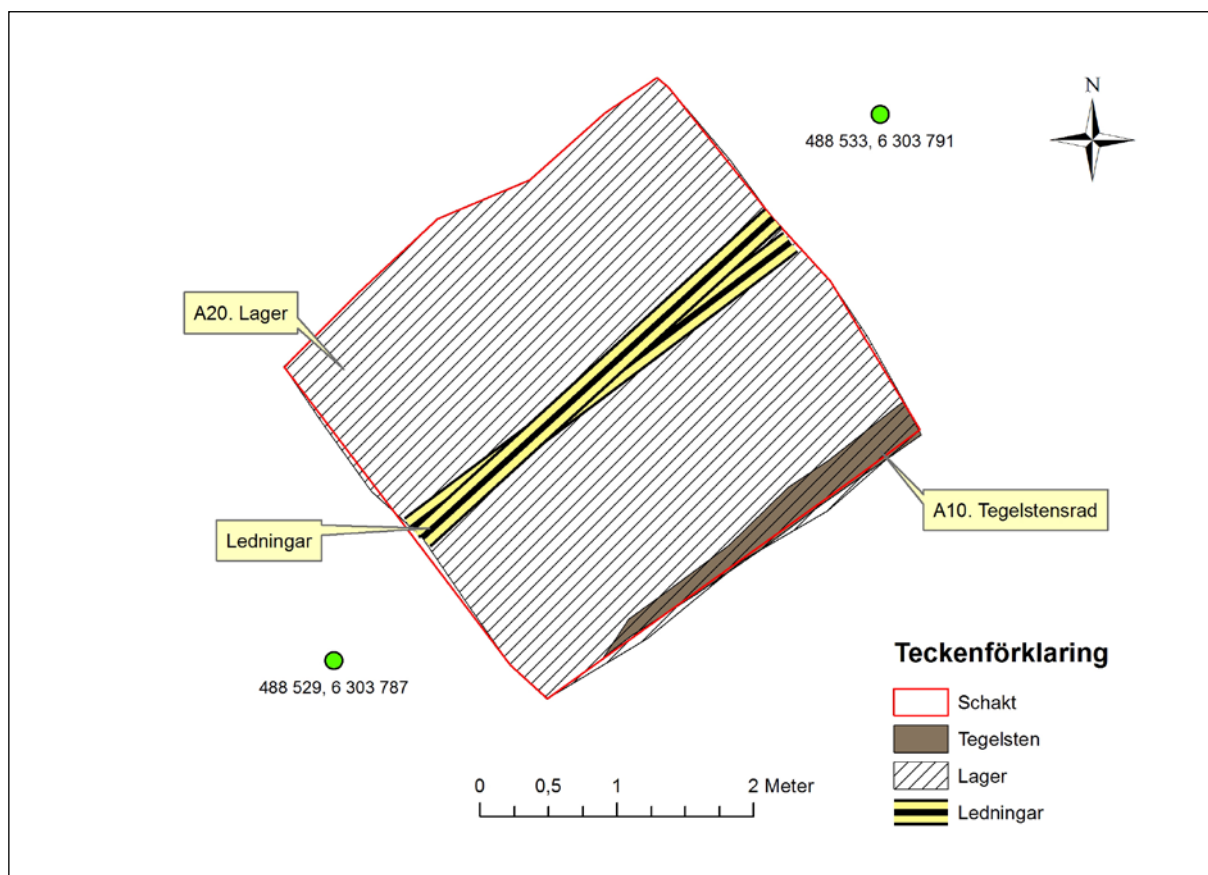
Vid den aktuella schaktningsövervakningen bevakades friläggningen av vattenledningen som utfördes med en mindre grävmaskin. Avsikten var att enbart de lämningar som fanns

på ett sådant djup att de berördes av schaktningen skulle undersökas och dokumenteras. Schaktningen genomfördes i intervaller där ca 0,05 – 0,15 meter togs bort i taget (fig.3). Påträffade lämningar dokumenterades genom inmätning, fotografering och beskrivning. Inmätningar genomfördes i koordinatsystemet Sweref 99tm med totalstation.

Figur 3. Friläggning av läckande ledning. Ytan sydöst om ledningarna grävdes ner till ca 0,9 meters djup medan ytan nordöst om (som på bilden är vattenfylld) grävdes ner till 0,40 – 0,50 meter. Foto från nordöst.

Resultat

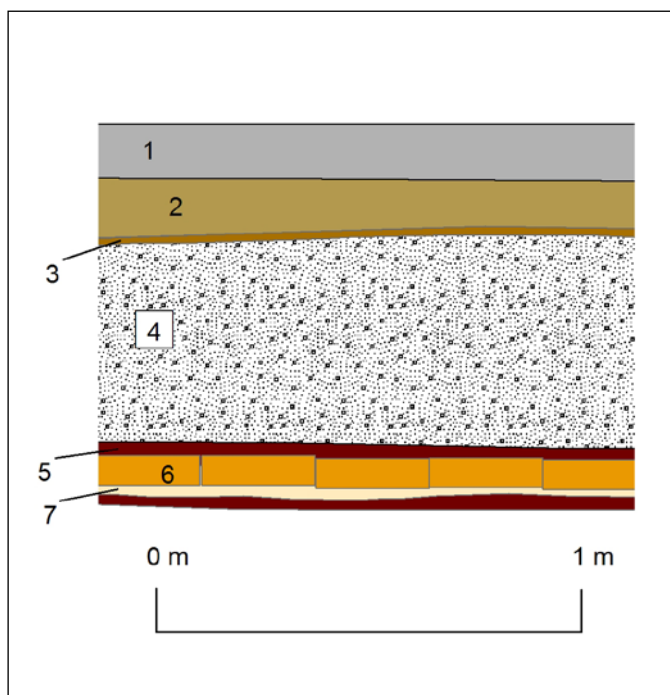
Figur 4. Plan över schaktad yta och påträffade kontexter.

Schaktet som togs upp vid den läckande vattenledningen omfattade en yta av totalt 11 m² (fig.4). I mitten på schaktet löpte den läckande vattenledning som låg på ca 0,80 meter djup tillsammans med en elledning, och ovan dessa fanns även ytterligare en VA-ledning som låg på ca 0,4 meters djup. Ytor togs upp på varje sida om ledningarna, där ytan i nordväst om ledningarna grävdes ner till ca 0,40 – 0,50 meter och sydöst om ledningarna var schaktdjupet ner till 0,9 – 1 meter.

De översta 0,15 meterna bestod av gruslager till gångväg. Därunder fanns ett utjämningslager eller äldre gångväg med skiftande brunaktig grusig silt med en tunn ljus slitlins i botten. Nästa lagernivå var mörkare, mer humös med spridda grusiga inslag och innehöll spritt tegel, sten och obrända skelettfragment som låg omrört. Lagret tolkas som omrörda horisonter med kyrkogårdsjord. De påträffade spridda skelettdelarna bedömdes ha ett lågt vetenskapligt värde och överlämnades till kyrko-

gårdsförvaltningen för återbegravning.

I den sydöstra halvan av schaktytan som grävdes djupare påträffades i schaktkanten på ca 0,8 meters djup en enkelrad av tegelsten (A10). Åtta av tegelstenarna frilades där varje sten var mellan ca 0,26 – 0,28 meter lång, 0,12 meter bred och 0,065 meter tjock (fig.5 & 6). Tegelstenen var inte satt i bruk utan låg tätt ovanpå ett tunt ljus sättsandslager. Initialt tolkades tegelstenen möjligen som en markering av en äldre elkabel men då den rensats fram, och ett mindre nedstick gjorts under sterna kunde det konstateras att så inte var fallet. Det precisa sätt de var lagda på och att en tunn horisont med sättsand lagts ut under dem indikerar att de är del av en enkel konstruktion trots att de inte var murade med bruk. Möjligen representerar de en inramning av en gravplats eller gång.

Figur 5. Sektion över del av schaktvägg i sydöst. 1) Modern uppgrusad gångväg. 2) Äldre gångväg/utjämningslager med skiftande brunaktig gusig silt. 3) Tunn ljus slitlins. 4) Omrörd kyrkogårdsjord med spridda inslag av tegel och skelettdelar. 5) Mörkbrun humös silt, tolkas som del av äldre markhorisont. 6) Tegelstensrad (A10). 7) Sättsand.

Figur 6. Tegelstensrad A10 i den sydöstra schaktkanten. Foto från norr.

Tolkning och åtgärdsförslag

Vid den genomförda schaktningsövervakningen påträffades en tegelstensrad som tolkas representera en ram till en gravläggning eller annan form av enklare konstruktion som inte krävt murning med bruk. Spritt i de överliggande omrörda massorna vid schaktningsövervakningen fanns även sprida benfragment som bör representera omrörd kyrkogårdsjord. Det humana benmaterialet samlades in och

överlämnades till kyrkogårdsförvaltningen för återbegravning.

Kunskapen om hur kyrkogården varit utformad speciellt under tiden före år 1658 är begränsad och vid eventuella framtida markarbeten är det fortsatt viktigt med arkeologiska insatser. Några ytterligare insatser var dock inte nödvändiga i samband med den aktuella schaktningsövervakningen.

Referenser

- Alering, Å. 2013. *Förundersökning i form av schaktningsövervakning i anslutning till Karolinerhuset. RAÄ 170, Växjö socken, Växjö kommun, Kronobergs län. Smålands museum rapport 2013:10.*
- Balić, I m.fl 2015. Växjö 10:14 och Domkyrkan 1. Kronobergs län, Småland, Växjö kommun, Växjö socken. Arkeologisk undersökning 2013. Rapport 2015:34
- Dutra Leivas, I & Åstrand, J. 2015. *Två rapporter från Växjö stad 2014. Mellan domkyrkan och Karolinerhuset. Kulturlager i Linnégatan. Växjö kommun, Småland. Kalmar läns museum. Arkeologisk rapport 2015:3.*
- Hansson, M. 1995. *Arkeologisk förundersökning. Parkeringsplats vid Domkyrkan i Växjö. RAÄ 170. Smålands museum rapport.*
- Hansson, M. 1996. *Arkeologisk förundersökning. VA-schakt Storgatan – Klostersgatan. Smålands museum rapport 1996:5.*
- Jönsson, Å. & Åhman, E. 2002. *Antikvarisk kontroll och arkeologisk undersökning vid upptagning av ny utrymningsdörr. Växjö domkyrka, Växjö stad och kommun. Smålands museums rapport 2002:16.*
- Jönsson, Å. 2005a. *Arkeologisk schaktningsövervakning. Linnéparken. Växjö socken och stad. Kronobergs län, Småland. Smålands museums rapport 2005:25.*
- Jönsson, Å, 2005b. *Vattenledning norr om Växjö domkyrka. Arkeologisk schaktningsövervakning. Växjö socken och stad. Kronobergs län, Småland. Smålands museum rapport 2005:28.*
- Nordman, A.-M. 1993. *Arkeologisk förundersökning. Växjö domkyrka, Växjö kommun, Kronobergs län. Jönköpings läns museums rapportserie 1993:19.*
- Åhman, E. 1983. *Växjö. Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer. Rapport. Medeltidsstaden 46.*
- Åstrand J. 2014. *Scenbyggnad i Linnéparken. Arkeologisk förundersökning i samband med grävning för VA-ledning till ny scenbyggnad i Linnéparken 2014, RAÄ 170, Växjö socken och stad, fastigheten Växjö 11:66. Kalmar läns museum arkeologisk rapport 2014:9.*
- Åstrand, J. 2016. *Fjärrvärme i Linnégatan. Förundersökning i form av schaktningsövervakning 2015. Domkyrkan 1, Växjö 10:14. Kalmar läns museum arkeologisk rapport 2016:17.*

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 431-2130-2016

Kalmar läns museums dnr: 33-131-2016

Projektnummer KLM: A201615

Uppdragsgivare: Svenska kyrkan

Landskap: Småland

Kommun: Växjö

Socken: Växjö

Fastighet: Domkyrkan I

Fornlämningsnr: RAÄ 170:1

Ekonomisk karta: 5E1h SÖ

X koordinat: 6303787 (N)

Y koordinat: 488528 (E)

Latitud: N 56° 52' 39.69"

Longitud: E 14° 48' 42.37"

Fältarbetstid: 22 april 2016

Antal arbetsdagar: 0,5

Personal: Andreas Emilsson

Foto, Du nr: DU 275, 1-7

Fynd nr: -

Dokumentation: All dokumentation förvaras på KLM.

Inmätning: Koordinater och höjdangivelser i rikets koordinatsystem SWEREF 99tm

Adress

Box 104, S-391 21 Kalmar

Telefon

0480-45 13 00

Fax

0480-45 13 65

E-post

info@kalmarlansmuseum.se